

Megjelenik a lap **Temesvá-**
rött minden kedden.

Előfizetési díj akár helyben,
akár postai szétküldéssel:

Egész évre 6 ft. pp. = 6 f. 30 kr. ujp.

Fél évre 3 ft. pp. = 3 f. 15 kr. ujp.

A helybeli előfizetők a lap ház-
hozfordásáért rendelést tehetnek
a lap kiadó hivatalában.

Szerkesztői iroda: belváros,
bécsi utca 68. szám, első emelet.

DELEJTÜ.

A tudomány, anyagi érdekek és szépirodalom közlönye.

Jelige: Csak az a nemzet vész el, mely önmagát elhagyja.

Előfizetheti helyben a szer-
kesztőségnek, vagy a helybeli könyv-
kereskedésekben; vidéken min-
den cs. kir. postahivatalnál a szer-
kesztőséghez utasítandó bérmentes
levelekben.

Hirdetések minden közhasználat-
ban lévő nyelven fölvetetnek. A
beigatásért minden három hasábos
egyes sorért 4 p. vagy 7 uj kraj-
cárnyi díjszámítatik.

Kiadó hivatal: belváros, bé-
csi utca Uhrmann Márton
műkereskedésében.

Kedd, szeptember 6. 1859.

36. szám.

Második évi folyam.

A versec-alibunári mocsárok.

Midőn XIV. Lajos az ő híres ministere Colbert által a francia kereskedőséget kérdezteté, mit ohajt, hogy kormánya a kereskedelem előmozdítására tegyen, azt a nevezetes feleletet nyerte: „Sire, laissez nous faire.“ Ebben ki volt mondva, hogy mire van leginkább szüksége a kereskedésnek és az iparnak: szabadságra. A haza polgárainak azon rendithetlen meggyőződése, hogy jogai és tulajdona mindenkor fognak becsültetni, hogy szabadon mozoghatnak terményeik értékesítése ügyében, hogy senki sem fog akadályoztatni ismereteinek, tudományának, ügyességének — mennyiben mások jogainak csorbitása nélkül történhetik, — legterjedelmesebb hasznát venni, ez fejleszti az ipart, ez élénkíti a kereskedést, és gyarapítja a nemzeti vagyont. Részesülhet valamely ország a politikai szabadság bizonyos mértékében, de az iparra nézve még is török világ járhat. Céhszabályzatok, igazságtalan vámszabályzatok, törvény előtti egyenlőtlenség, eszélyes alap nélküli adóztatás, és számos más nemzetgazdasági tévedések lenyűgözhetik az ország anyagi erejét, és azt oly állapotra hozhatják, mely távol van azon polctól, hová különben a század szelleme emelte az emberiséget.

Az itt érintett nemzetgazdasági tévedések közül egyesek hatottak-e ártalmasan hazánkra, vagy összesen, azt itt boncolgatni nem találjuk helyén, elég azon tényre utalnunk, hogy anyagi kifejlődésünkben nem ott állunk, hol állanunk lehetne, és abból azt következtethetni, hogy a „laissez nous faire“ ránk nézve nem igen alkalmaztatott.

Temesvár környéke, midőn a törökök kivonultak, napnyi járásokra mocsáros volt, — természetes, mert a török rendszer mellett a németalföldiek szorgalma nem verhetett gyökeret. Még a pestis idejekor az a parancs adatott ki, hogy a halottak megégettessenek, mert a föld oly iszapos volt, miszerint a halottakat nem eléggé mélyen lehetett temetni. Még 50—60 évvel azelőtt a külvárosok lakosai, a mocsárok miatt igen nagyot voltak kénytelen kerülni, midőn a várba akartak menni, és a figyelmes sétáló még ma is fődözheti fel azon száraz mélyedéseket, melyek a néhai mocsárok helyét jelölik. Temesvár környéke azonban, sőt az egész megyeé már a polgárosultság színét ölté, és a

török büz már csak egyes zugokra van szorítva, melyek közt mivelődésre törekvő öntudatunkat leginkább a versec-illaneca-alibunári mocsárok bántják.

Minden posvány vagy mocsár lejtélytelen területen lévő vízmedence, vagy vízfogó által képeztetik, mely vagy tartós, abba beömlő mellékvizek által bizonyos magasságig tápláltatik és fentartatik, t. i. a meddig a beömlő víz a medence szélének ellenkező részén, annak legmélyebb bevágásánál ki nem folyik, és természetes folyamagyat nem lel, vagy a mocsár csak időnkint eső- és hóviz által tápláltatik, a mely a határos terjedelmesebb mellékdombokról abba lefoly. Az első esetben a mocsár víztükre rendszeren egyforma magasságban és kiterjedésben marad, és csak igen száraz és vízszegény esztendőekben aránylagosan kisebbedik; a második esetben, kivált ha a vízmedence nem eléggé mély, a mocsár majdnem tökéletesen kiszárad az esztendő egyik másik szakában.

A hó- és esőviz, mely függőlegesen valamely nagy síkságra lehull, felhőszakadást kivéve, ritkán okoz áradást, még ha ezen síkság semmi lejtélylyel bírna is, mert a hó- és esőviz részint a föld, részint az azon tenyésző növények és füvek által, némileg pedig a levegő által is fölemésztetik.

Mi a versec-alibunári mocsárt illeti, ennek víztáplálékát adja

a) a Moravitza patak, mely több mellékvölgy által képeztetik, a melyek Krassó megye széleig Ferendia, Klopodia és Lacunás faluig nyulnak, ennek a hó- és esővizeket oda vezetvén. A Moravitza patak Vatinánál a verseci mocsárba ömlik.

b) A Ballad-árok, mely több ágakból áll, Kudritzról, a verseci hegyekről és Podporányról Vlaikovatz felé a hó- és esővizeket levezeti, a verseci kis rétet és Cerna Barrat képezvén, aztán Paulis alatt egyesülvén, Ballad-árok néven a nagy versec-alibunári mocsárba kiömlik.

c) Miután a Terézia csatorna Kis-Margittánál, azaz Margiticánál a Berzava-csatornába, emez pedig Botosnál a Temesbe szakad, és Botosnál a Temes legnagyobb vízállása meglehetősen egyformaságban van a versec-alibunári mocsár talpával, más részről pedig Kis-Margittánál a Berzava legnagyobb vízállása még öt lábbal magasabb mint a Temesé Botosnál, következik

hogy a versec-alibunári mocsár a Berzava árvizeinek visszatorlása által is tápláltatik a Terézia csatornán át.

d) Kisebb vízmennyiséget nyer még a kérdéses mocsár a délnyugotra fekvő homokdombok lejtősségeiről, melyek Ulma, Nikolinec, Carlsdorf és Alibunár határörvidéki falvakhoz tartoznak; de különben a medret keveset megtöltik.

Olvastuk valahol, ha jól emlékszünk, a Jókai Móric által szerkesztett Életképek egyik füzetében az alibunári és illancsai mocsárok egy igen költői leírását. De mit nem lehet költőileg leírni! nem csak a csalogány dallamias és a pacsirta vidor éneke, de még a varjúk és szarkák káromása, a baglyok és suholyok mélabús éji danája is ösztönöz arra. És volt is az utóbbiból elég, és ezen kívül sasok, kócsagok, gödények, gólyák meg a vízmadarak oly seregei, hogy ha ritka esetben az évek óta megszokott nyugalomukban egyszer felháborítottak, felhőként homályosították el a napot, ha felrepültek. A természetbuvár bizony nem ritkán találhatott itt tollas vadat, melyet másutt hiába keresett, és e vidék kirekesztő sajátságaihoz tartozott.

Azonban e miatt nem fogja senki sem komolyan kívánni, hogy a conservatismust a mocsárookra kiterjesszük, mert a vadászok érdekein kívül egyebek is, még pedig sokkal fontosabbak léteznek, és az ország meg nem elégedhetik, hogy ily terjedelmes tartományból a nádon és tőzegen kívül más természetmenny ne szaporítsa a közjövedelmeket. A régi és új Rómát környező pontini mocsárokat a bánságiakhoz hozzá nem lehet hasonlítani, és az utóbbiak ártalmas sőt öldöklő kipárolgása minden esetre messzebb terjed amazoknál. Hát még mit szóljunk azon ezer meg ezer mérges szunyogokról, melyek e posványokból emelkednek és a földmivelő marháját minden esztendőben megtizedelik!

Azért e mocsárok kiszáritása régóta különös törekvésül szolgált, mely azonban kívánt eredményét azért nem hozta még, mert a törekvés tartós nem volt, és a létesített munkában később észrevett hibák idejekorán nem javítottak. 1761—1762-ben készült a ropant illancsai mocsár lecsapolására a Margiticától Botosig vezető csatorna: 1763—1765-ig a Birda-Berzavai csatorna Partostól Margiticáig; 1765—1766-ig a nagy Terézia csatorna, mely az első helyen említettel egy egészét képez. Egy legfelsőbb rendelet 1775. évben 60000 forintot kívánt esztendőnkint a száritási munkálatokra fordítani, hanem a foganatosítás alkalmasint idővel elmaradt, különben alig volna szükségünk e tárgyat még ma is szőnyegre hozni.

Henczy, néhai mérnök alezredes és a várerődítések igazgatója Temesvárott, az ezen tájék vízmértani felvétel hitelesítésének alkalmával 1832-ben e tárgyról irt munkájában azt mondja: „Nagy az alibunári kiszáritásból józan számítás szerint várható haszon, és két részre oszlik, pénzbelire t. i. és az egészségi állapot javulására. Az utóbbi megszámlálhatatlan, és az egész tartomány népségére kiterjed. Az elsőbbet pedig ama földek mennyisége határozza meg, melyek a kiapasztás által termékenyebb lesznek.“

„Az Alibunár az öt környező posványokkal, és az ideiglen viz alatt nyögő földekkel egyetemben 40,000 holdat foglal magában, melynek mindegyikét 1600 □ ölre számítván, minthogy mostani állapotjukban csak széleiken szolgálnak a lovaknak, szarvasmarháknak és sertéseknek legelőül, s hiteles tudósítások szerint általában alig hajtának 12 pengő krajcárnyi hasznot évenként, összesen is nem jövedelmeznek többet 8000 pengő forintnál. De ha a kiszáritás tökéletesen végrehajtatik, legalább 30000 hold lesz felszánthatóvá, a mélyebben fekvő egyéb részeit pedig rekettyefákkal lehetne beültetni.“

„Ezen 30 ezer hold színe oly buja termékenységgű televényföld, hogy hihetetlennek látszanék, ha azt az évenkénti próbák nem bizonyítanák. E kövér földben t. i. mely annyi évezred alatt elrothadt vízi növényekből alakult porhanyóból áll, ha a víz alól felszabadul, kukoricánál és kölesnél egyebet természetben nem lehet, mert minden egyéb neme a gabonának benne megdülne, s kukoricát ugyan 100, kölest pedig 125 pozsonyi mérőt megteremne egy egy holdon.“

„Nincs oly táj Európában, mely tenyésztő erejére nézve evvel felérjen; Amerikának még zsirjából ki nem vett földével vetélkedik, felülmulja a Nil völgyének termékenységet, s az idő folyama igazolni fogja ezen állítások alaposágát. Vetés változtatásáról, avagy ugarolásáról itt szó sem lehet, mert ezen termékeny porhanyó föld, ha szüntelen bevettetik is, egy emberkor által sem vetethetik ki zsirjából.“

„Ezek az Alibunár kiapasztásából nyerendő bizonyos gyümölcsök, melyek az egészségi állapot javulással együtt a munkának felvállalására, s minél előbbi kivitelére szólítják fel a kormányt.“

Közvetlenül Henczy működése után azon tervvel találkozunk, hogy az alibunári mocsár vizei egy új csatorna által a Karas folyóba vezetessenek, mi azok lefolyását Fejértemplom mellett a Dunába eszközölte volna. Ezen tervet Gilvász ezredes, a határörvidék építészeti igazgatója hozta létre, és több éven át védelmezte. Ennél fogva 1852-ben gróf Coronini kormányzó által a versec-alibunári mocsárok lecsapolása ismét indítványoztatván, ezen terv létesítése ajánlatott. De ez ügy beható megvizsgálására kiküldött ministeri építészeti felügyelő Mihálik János a dolgot kivihetetlennek állítá. Ebben nem is lehetne a dérek szakférfit hibáztatni, mert hogy az alibunári mocsár a Karas folyóval összekapcsolhatassék, a közbeeső alibunári dombláncolatot is át kellene metszeni, a mi más térségi nehézségekkel együtt legalább 6 millió pengő forintnyi költséget okozott volna; és minthogy az új lecsapolási csatorna új posványokat létesít vala, a költségek még további 3 millióval szaporodnak, a munkálatnak befejezése pedig több évet igényel. Mihálik azonban egy másik tulságba esett, és, minthogy éppen a legszárazabb esztendőkbente vizgálatjait a helyszínén, oly jelentést terjesztett föl, hogy éppen semmi új lecsapolási munkára szükség nincs, hanem hogy az egész baj az eddigi csatornák 80 év ótai tökéletes elhanyagolásában fek-

szik, melyeket tehát ezentúl jó karban kellene tartani. Ez minden esetre a legolcsóbb ajánlat.

Az utóbbi évtizedekben Petrovics Pál kapitány szerzett magának az e tárgy munkálatokkal érdemet. Az ő nézete szerint déli Temes és Torontál megyék termékeny síksága két hasonerejű okbul öntetik mindig el, először is a hegyekből lerohanó patakok (különösen a Temes, Berzava, Poganis, sat.) vizesetének aránylagosan rögtöni kisebbedése; másodsor ezen folyamok különösen kigyózdó és tekervényes járása miatt. Miért is a Temes majdnem minden erősebb eső, és hegyek közti hóolvadás alkalmával partjait áthágja, és pár nap alatt nagy terjedelmű földeket vízával ellep; a mit a kisebb hegyi patakok (melyek szintén a Monte Sze-menikről szakadnak le) néhány óra alatt elvégeznek. A mi a Berzavát illeti, ez méltán e vidék vízkormányzójának nevezethetik; ennek sokoldalu elágozásai Dentán alúl az egykor nagyobb szerű illancsai mocsár lecsapolására egy műcsatornába elfogattak; itt azonban Petrovics nézete szerint azon hiba történt, hogy az utóbbi csatornát a Terézia-csatornába vezették, melynek rendeltetése volt a versec-alibunári árvizek lecsapolása. Ezen hiba mindkét csatorna kárára történt, mert mindkét csatorna külön sebességgel hozván medréből vizeit Margiticáig, ezeket most közös mederben kénytelen a Temesbe tovább vinni, mi által minden előgondoskodás dacára az okoztatik, hogy a Berzava csatorna minden erősebb eső és hóolvadáshól eredő vizemelkedéskor, két német mérföldnél nagyobb távolságban Partos és Kanak közt, az illancsai mocsár hajdan idáig nyult éjszaki részének lapályaiban, természetes partjai között vizeit együtt nem tarthatván többé, hullámaik több lábnyi magasságban a part töltései közt hömpölygeti, és az utóbbiakat éppen akkor szakítja keresztül, midőn a Terézia csatorna is kelletinél inkább megtelt és ennél fogva nem úgy mint midőn vízüres állapotban van, fogadhatja be a Berzava vizét, hogy ezt az illancsai vagy alibunári mocsárok mélyedéseiben lerakja, hanem a nyakára toluló vizártól mindenkép szabadulni igyekszik, mi persze nem oly módon történik, mint az egykori mérnökök kiszámították. Ebből az követkehetnék, hogy a Terézia csatornának Margiticától új meder ásattassék a Temesbe, azon csatornamedret, melyet eddig közösen birt a Berzava csatornával az utóbbinak engedvén át egészen.

A belügyministerium rendeletéből, 1854. évben Petrovics terve a temesvári építési igazgatóságnak megvizsgálás és javaslatadás végett kiadatott, meghagyatván egyszersmind, hogy a nevezett kapitány azon indítványához ragaszkodjon, miszerint a Moravitz patak a verseci mocsáron keresztül, új ásandó mederben vezetvén, ezen új csatornának csak jobb partja töltésék föl, hogy csak a jobbik oldalu földek vízáradások ellen biztosítottván, a balpartiak egyelőre még a Moravica kiöntéseinek ki legyenek téve, minthogy ezen oldal mivelhetése lassankinti feltapadások (Anhäuserungen) által elérhető, és a végső kiszáritás egy balparti töltés készítése által volna bevégzendő.

(Folytatása köv.)

Pesty Frigyes.

A „Tüsz“ szónak nyomozása.

Bizonyságul szolgáland jelen rövid értekezés : hogy a mythologia egyik forrása a szónyomozásnak.*) A tüsz (sternutatio) Pázmány Péternél Tordai János ellen Pozsonyban 1610-ben mondott prédikációban : Prüzögetés. Régibb s újabb szótárainkban : Trpüz = sonus sternutantis. Kresznerics Ferenc Magyar Szótár második rész, Budán 1832. 4. r. 272. k. l. Dankovszky György pedig Magyaricae Linguae Lexicón critico-etymologicum. Posonii, 1833. 8. r. a 757. k. l. e nevet görög nyelvből származtatja : „Ptrüsz, trüsz (ptarszisz, πτάρσις graece) sternutatio, das Niesen. Inde : ptrüszögni niesen. Vizsgáljuk meg alapos-e e szószármaztatás, és minek tulajdonított régentén a tüszentés?

Kleuker Friedrich írja Zend Avesta, II. Th. S. 170 a) jegyzék alatt „Etesch aiad. Diese beide Worte drücken den Schall des Niesens aus, und bedeuten : Atesh-Feuer, dem die Parsen das Niesen zuschreiben. Sie halten diese Art von Convulsion für ein Symbol vom Sieg des Feuers im Menschen-Körper über die Dews“ — Dew : gonosz lélek. És Anhang zum Zend Avesta. I. Bd. II. Th. S. 235. „Das Niesen war bey den Römern ein zweydeutiges Omen; daher die Gewohnheit, einem Niesenden Gutes zu wünschen. Aber bey den Ghebern ist dieses ganz anders. Die Bewegung, welche vor dem Niesen hergehet, ist ein Kampf des geistigen Feuers wider den Bösen, und das Niesen selbst vertreibt ihn aus dem Körper des Menschen.“ —

Kétséget nem szenved, hogy pogány atyáink, kik egykor Perzsia szomszédságában laktak, szintén ily értelemben voltak, hogy az éltető tűz viv meg akkor a gonosszal, mikor az ember tüsz; ezen igének tehát tűz a gyöke, következőleg Tüsz és Tüszent az eredeti és igazi írásmód. Grimm Jakabnál olvasom „Die acta Bened. Saecul I. p. 238. von einem ausgetriebenen Teufel redend „in muscae similitudinem prorumpens, cum sanguine de naribus egressus est inimicus.“ S egy régi deák magyarázónál „Quando iste ignis ex mandato Dei altioris bellum gerit cum diabolo, cum debellando, e corpore expellit, et hac ratione, fugato diabolo, ex sternutatione corpus sanum evadit.“ — Xylander Homerus kiadója ad Odysseae Lib. XVII. „Res sacra Caput existimatum est, unde et sternutamenta sacra dixit Aristoteles in Problematibus Sect. 33. g. g. Hist. Animal. Lib. 1. c. 11 : Sternutamentum signum augurale, et unum ex spirituum omnium generibus sanctum et sacrum vocat. — Adde Jo. Forbesium Instructionum Historico-Theologic. Lib. 3. c. 30. §. 3 ubi morem Christianorum sternutanti bene precantium his verbis „te Deus adiuvet“ arcessit ex morbo epidemico, tempore Pelagii II. Pontificis romani orbo, quo correpti, cum sternutatione plerumque animam exhalaverint.

Podhradeczy József.

*) Lásd a „Delejtű“ 32 számát, hol a „Példa“ szó szintén hasonló elv alapján magyaráztatott. (Szerk.)

Régi levéltárca.

Közli Lugossy József.

Fazekas Mihály főhadnagy, a „Ludas Matyi“ szerzője, annak kiadójának Kerekes Ferencnek Bécsbe.

Édes Ur! Matyi az én szülöttem. Született 1804-ben, betsületet tanulni ment Kazintzi Ferentz Urhoz, ki még akkor nőtelen, és Magyar volt; onnan jó tanácsokkal és intésekkel jött vissza 1805-ben, de a' mellyeknek Matyira nézve még akkor semmi sikerek nem lehetett, mivel már akkor minden figyelmet a fák, füvek és virágok vonták magokra egész 1807ig, midőn t. i. boldog emlékezetű Sógorommal*) sok vajlódások után nagy reménységű leányunkat a Fűvészkönyvet elszültük; minekutánna megsalattatásunkat által láttuk: Kedves Sógorom ugyan Hugának, az Orvosi Fűvészkönyvnek világra bocsátásával akart amannak betsületet szerezni; de ebben sem érvén örömet, elment a Természet Urához, hogy tőle Nemzetünknek a természet eránt érzékenyítő Lelket kérjen. Én pedig bámulásaimból mind eddig se tudtam kieszmélkedni.

De még is egy különös környulállás 1814-ben eszembe juttatta, hogy még egy neveletlen fiam van, a Matyi. Őtet tehát akkor, csak azért, hogy ha életben talál maradni, holtom után betstelenségemre ne legyen, a mint tudtam, körültsinosítottam.

Már most képzelheti az Ur, mint hülhettem el belé, midőn ötöt Bécsből, a hová tudja a kurvannya hogy barangolt, egynéhány babakéz szennyével, hozzám mint egy nyoletlen furkót bevetődni látnom kellett, még pedig azon mosdatlan állapotban, mint 1804-ben a világra termett, — az egy szép süvegét kivéve, mellyet az Ur, hogy valami formája legyen, mint keresztifjának fejébe tenni méltóztatott.**)

Ha tudta az Ur, hogy ő az én szülöttem, megbocsáthatatlanul bántott meg, hogy szándékát velem nem közölte: de ha nem tudta, még úgy jó Komáji lehetünk egymásnak e feltételek alatt:

1-ör Felküldöm ötöt a' mint ujjá szültem a' ránk jövő Vizkeresztii vásárkor, ha addig válaszát nyerhetem az Úrnak; és bocsássa ki ötöt másodsor, s ha hasznát látja többször is, de nagyobb betükkel.

2-or A' nevemről semmi emlékezetet benne ne tegyen, mivel nemzetünknek erántunk való érzéketlensége engem is azzá tett minden becsüllet eránt, melly a nyomtatás utján nyerődhetne. De az Ur engemet azért ne szánjon, mert hypocondriacus nem vagyok, hanem csak Magyar.

Az Úrnak

Debretzen November 24dikén 815ben.

kész szolgálja

Fazekas Mihály sk.

*) Diószegi Sámuel debretzeni hh. lelkész, a depr. magyar Fűvészkönyvnek Fazekas Mihálylyal közösen szerzője.

***) Érti a 29 hatosból álló elmés bevezetést, melyet Kerekes „Jámbor Olvasó!“ fölírat alatt Ludas Matyi elébe bocsátott.

*Báró Kuckländer gyaleg ezredes, Riskó György drahovai biztoshoz. *)*

Dilecto Risko Görgel Commissario Drahovaiensi praepere tradendae. à Drahoa. Cito, cito, citissime.

Generosse Dne Commissary! Cum perlegatas istas literas, statim Dnus Commissarius accipiat de istos circum jacendibus pagis sex rudeni homines et unum sicut Corporalem ad istum Monasterium, ut corporalis cum suo gregari millites potet deorsum descentere et dantum nullum Calfinistam accipiat inter istos homines.... et bonum ordinem faciat et veniat usque allia Compagnia veniaent dunc ego alli gregarj millites sursum mitam, et sua Dnatio omni noctu ibi in Monasterio maneat et viteat ut imaginem B.M.V: non inhonorant, et bene invigilant. ut carparalis cum sua Millicia statim ut cras descentat, quia ista Compagnia statim abit, et veniat allia. Propter istum Colugerem in Monasterio literas accepy, et sua nequitia bene intelexi, si vult Episcobus illum ad Arcem ad arestum bonnere, nunc botet ille Corporalis cum sua millicia ipsum deorsum fere, set suum lectum et panem mitant quia ego ipsum nihil dabo. Et etiam ex Arce mihi non veniatt quo usque ibe Eppiscobus et ally Sacertotes mihi non insinuant, ut ego ipsum permitam, et etiam quam diu in aredo debet manere. Et istum ordine que inclusa est istum Corporalem sua Dnatio ipsemet ad manu det. in quibus ego maneo. Sac: Caes: Regieque Matt. actualis Colonelus petestris et perpetuus Commendans huius nec non totius Marmatiae H. F. Liberbaro v. Kucklender mpr. in fortalitia Hust die 14. Sbris 1719.

Török parancsmodor a hajdankorból.

Nagy-Várad bevétele után 1660 Ali-basa Ziphra Hasan agát tette oda tiz ezer janicsárral parancsnokul. Ez Károlyi Ádám és László Szatmár, és Kálló várak parancsnokainak ily tartalmu levelet küldött „Én a mindenható, és győzhetlen Császár katonája, Székelyhid várának ura, Szatmár, Szabolts, Ung, Bihar fő-ispánja Ziphra Hasan basa néked Károlyi Ádám köszöntésem: (küldöm.) Értésemre jött, hogy te jó ember vagy, Szatmár vár a török Császáré, távoz onnét, te izgatod Kállót, és hátráltatod a megadást; lásd, ki a császár kegyéhez fordul, egy szál haja sem gördül meg; gondoljátok meg, hogy Kővár, Barcza Erdély határai; Munkáts a legyőzhetlen Császáré, tehát hozzá tartozik Lyanitzár, Bodroköz, Selesim püspökség; Patak és Tokay! — Te főnök Kállón! hogy élsz? mit alszol? megfogunk látogatni! Azért is ó kormányzó Szatmárba! te vak kutya, miért ülsz a Gieszdini várparantsnokkal fej nélkül, mivel ő, ki Urad volt, elhalt. A Gieszdin vár is a legyőzhetlen Császáré!

*) A nálunk hajdan divatozott konyhalatinság egy szép példánya. (Szerk.)

Ha ezen irásomat olvasod tudjad 's majd tapasztaljad

5. December 1660.

Én Ziphra Hasan agha irtam ezt 's erősítém, ki már 13 évig karddal övedzve valék 's ettől az időtől issza fegyverem a magyar vért.

Az esztergami Beeg 1661. Érsek-Ujvár faluihoz ily parancsot küldött „Ti, kikhez az én irásom jutand, nyissátok ki szemeiteket, és eszközöljétek, hogy a kívánt szekerek táborunkba küldessenek (t. i. a török az országban, és a fekete tengeren a Dunáig és Szávaig Belgrádnál sok élelmi szert hordott össze) ellenkezőleg ti bírák és hivatalnokok kezeiteket, és lábaitokat összetöröm, és gyermekeiteket anyjuk ölétől elszakítom, mint ezen papir elszakad. Ez nem az én, hanem a Nagyhatalmasságu Császár parantsa.

adatott Esztergamban 4. Mai. 1661.

Sz. Job váracstot 1661 a váradi basa bevette és Sinan basát rendelte oda kétszáz janicsárral. Sinan basának irata Bihar lakóihoz így szól : Én a legnagyobb hatalmu török Császár Váradhoz tartozó Váranak fő-

védnöke, egyszersmint tekintélyes, és előkelő Ur Sinan basa! — Összesen, és külön minden városok, helységek, és helyek lakóinak, Biharnak és a körüllevő helyeknek adom tudtokra, és parantsolom, mihelyt ez én nyilvános, és szabadalmazott irásom nálatok tudomásra jutand, tüstént hozzám jöjjetek, és pedig minden faluból a bírák, magok mellé vévén tisztességes embereket, hogy a császári lajstromba vétessetek, mert a nagyhatalmu Császár igen erős parantsa itt előterjesztendő. Városaitokat, faluitokat meg nem támadom, kik a hatalmas Császár lajstromába irva vagytok! kik nintsenek ott, azoknak helységeit felgyujtom, embereit elfogom, vagy legyikolom, mindent tüzzel elpusztítok; így tapasztalandjátok : ki a hatalmas császárhoz folyamodik mitsem veszít; egyébiránt a hatalmas Császár egy évre szabadságot engedett, és minden kötelezettségtől felment, egy év mulva pedig tallért kötelezettek letenni 's adót fizetni azon tizedből, mellyel neki tartóztok.

Ez az én parantsom, mellyre figyelmezni, és mellyhez magatokat tartani köteleességteknek tartásatok

23 Febr. 1661.

Közli Wertler Mátyás.

T Á R C A.

Swayambara

vagy

Damianti szerelme.

(Történeti beszély.)

Sarkady Istvántól.

I.

Ázsia bájvirányára vezetjük a nyájas olvasót, oda a tündérmesék gyönyörű országába, a földi gyönyörök bűvös édenébe, a csudák mesés világába; hol az emberi-nem, s a műveltségnek bölcsőjét rengették; hol legelőször tanultak meg szeretni és — vétkezni!... Ez a föld, melyen minden fához, minden fűszálhoz ezer rege köti a halandók ezreit. A legbuzgóbb keresztény éppen úgy, mint a legvadabb pogány szentnek tartja e helyet, mert itt lakott az első páremler, itt halt meg a bűnök megváltója is...

Ott, hol e világrészben — a föld legmagasabb hegyei büszkén emelkednek az ég felé; a szédítő bércek aljában — termékeny és kies halmokon — terjeszkedik el : India, melyet egyrésztől az Ocean, másrésztől a Himalaya hegyláncolat — mint százkaru óriások védelmeznek.

India, gyönyörűségek országa, kitanulhatlan rejtélyek hazája, mesék titkos tabernaculum, mit a világhódító Nagy Sándor nem volt képes meghódítani: s így — nem lévén külső befolyások fölforgatásainak kitéve — tősgyökeres szokásait mindvégig föntarthatta.

Ez a föld, melyen ápolatlanul teremnek meg a drága gyümölcsök, azért ültette ide a mythosz a Hesperidák arany almáját; nem vetnek, nem szántanak, még is négy-öt aratás kínálkozik a gazdának, úgy, hogy alig győzi csürrrel az „istenáldását.“ Nincsenek kitanult kertészek, mégis a legnagyobb bőségében vannak a pálmák, ananászok, örökké

viruló rózsák, s egyéb ritkaságoknak... Itt az örökös nap lángsugarai örök ifjúságban tartják a természetet, nem öregszik meg soha, mint koszorus menyasszony örökösön pompáz.

Ennyi kéj mellett regényes különöséget kölcsönöznek neki a meredek sziklák, — melyek közül magasságban nem egy haladja meg a hirneves Chimborassót — és a nagyszerű homokpuszták beláthatlan tengere fojtó levegőjével...

Ha úgy tetszik édes olvasó! a képzelet tünde szárnyain menjünk Indiába... Tekintsünk be régmúlt történetébe, emeljünk ki egy arany hullámot a feneketlen tengerből...

Az idők elmulnak, az emberek elenyésznek, de a szerelem : — örökké él!

Vidorba tartományban vagyunk, hol — történeti eseményeink korában — Bimo uralkodott. Bölcs, igazságos fejedelem, ki jártas volt a vedákban és vedantákban mint maga Dasarata király; ügyesen hajtá a kocsit, hasonlóan Ayodhia királyához; fáradhatatlan volt az áldozatok és a szertartások véghezvitelében; szagos virágokkal ékített ezüst hajfürteket viselt: okosságban hasonló volt Vishnuhoz; éles látásával pedig eleve belátta a fenyegető veszélyt.

Boldog volt az ország, mely őt uralta... És mégis Bimót aggasztó bánat emészté!...

Volt ugyanis egy csudaszép leánya : Damianti, a gyönyörű, a bájos, a kellemdús Damianti, ki szépségben felülhaladta a nagyhirű Keikei királynét, míg büszke tekintetében és nemes magatartásában lelkének nagysága és származásának fönnsége tükröződék. Csak egy hibája volt, hogy szerelemre nem tudott gyuladni senki aránt... Megjelentek lábainál India leggazdagabb királyai, hogy meghódítsák a gyönyörű királyleányt — hasztalan! szive elzárva maradt; olyan volt, mint a „nenyuljhozzám“ virág; szüz lótus, melyet Bráhmá templomában a rishek őriznek.

Ez aggasztá, ez busitá Bimót, mert már ő öreg volt, az országálási gondok nyomasztólag hatottak elévült vállaira —

utódja pedig nem vala, mert a hazai törvények tiltották a gyöngye leány-kormányt. . .

Jogában állt ugyan — mivel figyerve nem volt — leányának férjére átruházni az uralkodást, de Damianti a férfiak iránt idegen vala!

Bimo kiengesztelő áldozatokat tartott Shiva templomában, szánta bánta bűneit, összetörte vén csontjait mint Bagirato; de az ég nem könyörült rajta : Damianti szíve elzárva maradt!

A busongás tetőpontját érte el, midőn udvarában megjelent a bölcs Vriadasvo, Nisa tartományból, és így szól ünnepélyes komolysággal Bimóhoz :

— Hatalmas radsah! gyönyörű országnak királya! dicsőség elefántja! Én Vriadasvo vagyok, ki bölcseségben és istenes elmélkedésben neveltettem; hibátlanul tudom mind a százezer slokát, melyeket a nagy tudományu Vyasa öntött rendes alakba, különben Bráhmának alázatos hive és szolgája vagyok! Engemet Nalo, Nisának királya küld hozzád, hogy megmondjam, miszerint epedő ohajtásai Vidarba felé repülnek, mint aranytollu madarak, és jószándoku szerencse kívánatait általam bájos leányod lábaihoz rakja le, mert Damiantit az istenek Mitránál szebbnek teremtették; hasonlíthatatlanul áll a halandók között, gyönyörű mint az álmokép, istennő emberi alakban, nemes mint cédrus a növényországban! Hidd el nekem érdemekben gazdag radsah! leányod legboldogabb lenne, ha férjül választaná azon nemes szívű fejedelmet, ki Nisában uralkodik, mert ő hasonló az Asuin-ikrekhez. E pártól hasonlóan gyönyörű és nemes fiak származának. Mi ösmerjük az isteneket, a gondarvikat, az embereket, kigyókat és risheket, de nincs köztök hasonlítható Nalóhoz. . . Oh legdicsőbb leánynak atyja! Naló az emberek büszkesége. . .

— Bölcs Vriadasvo! — felelt ezen beszéd alatt fölvidulva a király; mint a purnima (telehold) ezüst fényében egyszerre száll föl az égre, ugy ragyog lelkem előtt Nalo, Nisának királya, kit te mennyei nimbusban rajzolsz, s a halandók legboldogabbikának nevezesz. Ámde jó bölcs! engemet megvert mind a hetvenhét isten! Damianti szíve keményebb a gyémántnál és hidegebb mint Himalaya csuca! Bráhma megátkozott engemet, mert nem leend, ki uralkodói pálcámat örökölje!!

— Oh, dicső Bimó! ne busulj, ha leányod megfogja látni királyomat, szíve föl fog olvadni, és szerelmesebb leend mint Mitra istennő.

— Te hiu álmódásokkal akarod vigasztalni aggodó lelkemet! Megkísérlék én már mindent, hogy Damianti szívét fásultságából fölrázzam és — hiába!!

— Nagy ur! tégy alázatos szolgádnak tanácsa szerint. Hirdess S w a y a m b a r á t, (szabadválasztást) melyre hivd meg Indiának minden uralkodóját, s adj oly vendégséget, mely felülhaladja Vasista radsahnak híres lakomáját, tarts pompás csikóversenyeket; óh, mert meglásd bölcseség széke! hogy Nisának királya meg fogja hódítani Damianti szívét!

— Tudós Vriadasvo! nagy a te hired, és bölcseséged ismeretes a négy örök folyam között; én okos tanácsod szerint fogok cselekedni!

— Tégy a szerint dicső király! és leend, ki koronádat örökölje.

Vriadasvo meghajtá magát és távozik. . . Bimo pedig előhivatta udvarnokait, a bölcsészeket, hogy velök a S w a y a m b a r á r ó l tanácskozzék.

Éppen legjobban folyt a tanácskozás, midőn egy nisai festész jelentetett be.

Bimo arcán a „nisai“ szó hallatára örömmosoly cikázott végig, s bizonyos kíváncsisággal intett, mire szétnyílt az ezeralakú, virágokkal gazdagon kihimzett függönyajtó, s az arany küszöbön belépett az idegen.

Ekes, deli levante volt, tekintete hasonlított a gyepes homok között ugráló párducéhoz; fülei drága kövekkel kirakott arany függökkel valának megrakva; selyemszőke haj-

fonadékai szőlőfürtök gyanánt lógtak vállaira, míg fején illatos virágokkal font füzér pompázott; finom arcvonásai erőteljesek valának, hasonlóan a hajlékony kigyóhoz, melynek gyűrűi vaskeményeségiek; izmos karjai az óriásokra emlékeztettek. Öltözte ezüst pikkelyekből vala, felül kaftányalaku rojtos pluvialeforma lógott, melynek egyik széle ügyesen vállára volt földobva.

— Uram király! dicsőség és fény királya! — kezdé keletiesen az idegen; működtem a Cosseahk közt, Tinian és Rota szigetén; a Dnieszter partjain; a Sipyhy hegylejtőjén, melyet még Tantalus kezdett el építtetni. A himalayai és cashemiri gránitot és porphyrt mesterségesen földolgozom. Élethűen lerajzolom Vishnu tekenősbékáját, Rama majmát, Parvadi tehenét; az ezerkaru Benacerent, midőn meghódol a hatalmas Krishna előtt, mert Visva-Karma tanított engemet a művészetre. Engedd meg azért hatalmas ur! hogy legalább egy tithit (holnapot) tölthessek el udvarodban.

— Hiszem, hogy te az alakok és körvonalokban legnagyobb pontosságot vagy képes tanusítani, s honi művészeink ez ügyességét te a tökély pontjára emeled; de a jelképet tudod-e az eszményi szíppel egyesíteni, s a legmagasztosabb gondolatot hűen kifejezni?

— Nagyur! — felelt sértett önérzettel, de illedelmesen a művész; kétségkívül nálunk Indiában az alakokat tétlenségben jelképezzük, mert az szerintünk legszentebb állapot; vagy csudálatosan fölékesítjük főkkel, karokkal, emlökkel. Ezt tesszük, mert szokásaink, képzelődésünk, s főként a nép hite ugy kívánja; de azért a művész nagyon jól ismeri az eszményi szépet és érzi is annak hiányát.

— Tetszik nekünk feleleted ifju! — válaszolt kegyesen a király; és örömmel adjuk meg kérelmedet; szolgálj a művészetnek, mert Visva-Karma akarja, az ő ihlete pedig hasonló a nyilhoz, ellenállhatatlanul sebzi meg azoknak szíveit, kiknek fölfogást és hivatást ajándékozott mindenható bölcseségében a mindentudó Bráhma.

— Áldott legyen lépteidnek minden nyoma, uralkodjál dicsőségesen, mint Pandu király; sokáig mint Zeinel-ab-Eddin, mert pártfogója vagy a művészetnek, azért neved Meru hegyén tul, mind a három világrészben, ismert és dicsőített. Én dicsérlék tégedet andalító énekekkel, mert ajkaim kifogyhatatlanok a te dicséretedben.

— Ifju! hogy egészen megnyerd királyi jó indulatomat, fess le leányomat, kit szépnék mondanak. Damianti ő, életem szemfénye, öreg napjaim egyetlen boldogsága és öröme. . . Ha eltalálod és ez arcképben Nalo, Nisának királya gyönyörüségét leli, neked adom feleségül Sumatit, az én szeretett hugomat, kinél csak egy szempillantással szebb Damianti.

— Köszönöm kegyelmedet bölcs király; oh, légy igazságos hozzám és nyisd meg füleidet az én szavaim hallatára! Lefestem én Damiantit, bájos leányodat; azonban bérül Sumati szép hugod kezét nem szabad elfogadnom, mert én rabja vagyok már a szerelemnek!

— Te büszke vagy mint Derma-radsah (pokol bírája.) Nem tudod, hogy a király akarata szent, változhatlan, és az ő kívánsága kötelező parancs? Csókold meg lábaim porát, mert kegyelmes valék hozzád és mind a nap, mely Uttara-Corától Dsambug; Babrasvától Cetumaláig áld és termékenyít, ugy áldottam én meg egész lételedet kifogyhatatlan jószágommal. Te eszélytelenségemben könnyelműen visszautalád irgalmasságomat, mind a mellett megbocsátom azt gyöngye ifjuságnak, s mint vendég iránt továbbad is nagy-lelkü akarok lenni hozzád. Fess le a föld legszebb angyalát, azután a mennyit elbirsch, annyi arannyal fizetendem meg művedet.

— Ha imént kegyelmedet óh uram! el nem fogadtam, most — irgalmazzon nekem igazságosságod! — bőkezűségedet is kénytelen vagyok visszautalni. Én hirnévre szomjazom, dicsőség után sovárgok. . . Lefestem leányodat nem aranyért — mert annak előttem becsé nincs — hanem dicsőségért, mert akkoron nevémet viszhangozni fogják Indiának bércsei.

és völgyei! Igen is lefestem Damiantit, hogy a magas szépség tökéletes eszméjét, a báj s kellem ideálját általadjam az utószázadnak, miután maga a szépség eszményileg változhatlan, s arról minden nemzetnek azonos fogalmának kell lenni, de a sajátságok és nézetek különböző embereknél különbözők levén, csuda-e, ha a szépség gyakorlati alkalmazásában nagy különféleség uralkodik, és technikai tekintetben mindinkább eltérnek egymástól? Minden népnek meg van a maga matematikai vagy költészeti modora és stylje, ha mindjárt hasonló érzelmek által lelkesítetik is az emberiség, józanon még sem kívánhatni, hogy egyforma lépéssel haladjon mindenütt a művészet. Mi a művészet hivatottjai ösmerjük e gyöngeségeket, azért törekszünk az eszményvilág kívánalmainak megfelelni. Damiantit azonban alig látni és fogalmunk van a legmagasztosb eszményről, az egész szellemvilágról!

— Bölcsen beszélsz — mondá kegyesen Bimo; vendégünk vagy, tégy tetszésed szerint — ezzel intett, mire az idegen odahagyá a termet...

(Folytatása következik.)

Heti szemle.

— Ipar. A gácsi posztógyár, mely honunkban a zayugrócival egyaránt kitünő hirben állott s 1756 óta működik, ma már tespedésnek indult. A gép áll, a munkások el vannak bocsátva és sajnos kimondanunk, hogy különben is szegény gyáriparunk ez újabb veszteségét a pártolás hiánya okozta. Gyapjúgazdag hazánk nem magát szegényíti-e, midőn a helyett hogy szaporítaná, részvételével fölkarolná, még cserben hagyja jobb gyárait, melyek nyers terményeinek földolgozására a legbiztosabb s legkamatozóbb forgalmi csatornákat nyitná. (B. H.)

— Beküldetett szerkesztőségünkhez: „Magyarország mivelődésének története,“ 3-ik füzet, írta Kerékgyártó Árpád. (A füzetenkinti előfizetés 1 pfrt.) — Továbbá: „Alföldi pacsirta,“ népdalok, írta Rákosi László. II. köt. (Ára 1 ujfórint.)

— Szokoly Viktor előfizetési felhívást küldözget, melyből kiveszszük, hogy Peleskei Nótárius és Szokoly Viktor „Tuttifrutti“ című humorisztikai gyűjteményt fognak kiadni, melynek két kötete csak egy ujfórintba kerül. Szokoly Viktor azonban az előfizetési pénzeket nem „kebelbarátjához“ (nem germanismus ez?) a peleskei notariushoz, hanem saját magához (Hatvani utca, Horváthház) kívánja küldetni.

— Érdekes régiségek. A „P. N.“ belgrádi levelezője f. hó 8-ról írja: „Kragujeváci tudósítások szerint a rudnikai kerületben egy földmivelő több ezüsttálat és kannát talált, összesen mintegy 20 fontnyit. E tárgyak érdekelni fogják a magyar olvasó-közönséget jelesen azért is, hogy a nevezett ezüst tálat oly patak mellett találták, melyet ott magyar pataknak (magyarszky potok) neveznek. A talált tárgyakat Milos herceg magánál tartotta, tehát le nem írhatom, de az illető jelentések szerint a tárgyak igen ódonok lehetnek. Tudni fogja az olvasó, hogy Szerbia azon része, mely a Duna Száva és Morava közt fekszik, többször volt Magyarország alkátrésze. A Hunyadyak korában Belgrád vidéke Magyarországhoz tartozott, s ha nem csalódom, 1453-ban említik, hogy Ulászló király Rudiste faluval, nem messze Belgrádtól, ajándékozta meg Hunyadyt. Rudnik városa közelében régebbi idő óta voltak ezüst bányák, s néhol van említve, hogy e várost Mátyás király Beatrix feleségének adományozta. Az említett jelenségeknél fogva némelyek azt hiszik, hogy a talált ezüst kannák és tálat azon időből valók, a mikor az említett vidék Magyarország alkotó része volt, s hogy az ezüstedények éppen talán a rudniki bányából nyert ércből készítették. Persze ezek csak távoli gyanítások; többet fogunk tudhatni, ha majd az illető tárgyak ide érkeznek, s rajtuk tán valami fölírás vagy cimerek vannak.“

— Binardel, a párisi tudós társaság jelentése szerint, oly lámpát talált föl, mely a tenger mélyét is megvilágítja. E lámpa a vízépítményi munkát igen megkönnyíti.

— A „Szegeci H.“-ban egy nőtelen fiatal ember 8 darab arany pályadíjt tüzött ki azon kérdés megfajtására: „Mi az oka, hogy most oly kevés házassági frigy köttetik?“ Határidő f. é. november vége. A pályaművek a „Szegeci Híradó“ szerkesztőségéhez küldendők.

— Végre nagy bajjal és fáradsággal sikerült az éjszaka-amerikaiaknak annyi pénzt összekoldulgatni, hogy Washington néhai falusi jószágát, mely egy rabszolgakereskedő birtokában van, ettől visszavásárolhassák; most tehát komolyan gondolkodnak azon obeliszok tökéletes elkészítésére, mely mint nemzeti emlék Washington számára felállítandó. Ezen emlékoszlop, melynek magassága eddig csak 150 vagy 180 láb, terv szerint a földkerekségének legmagasabb építménye akar lenni, magasabb mint Cheops gulája vagy a straszburgi monostor. Már azelőtt történt arra figyelmeztetés, mely fukar az amerikai, ha arról van szó, hogy a megholtak érdemeinek elismerése külső alakban nyerjen kifejezést, holott akkor, midőn az élők szellemi és testi javának előmozdítása kívántatik, igazán királyi bőkezűséget tanusít. A legújabb terv a Washington-emlék elkészíthetősége abban áll, hogy az ország valamennyi 30000 postahivatalánál egy szelence kitétesek, melybe az arra járók filléreket és garasokat dobhassanak, — date obolum! A közönség a gyűjtés ezen módját még is igen lealáztatónak találja, azonban más javaslat tal elő nem áll.

— Simonffy Kálmán körutjából visszatérve, tiltakozást irt minden külföldi lapba Liszt Ferenc volt hazánkfia legújabb elmevakarcsa ellen. Simonffy a magyar zeneszerzők nevében kéri a külföld művelt közönségét, hogy ítéletét függesse föl e tárgyban mindaddig, míg ideje lesz szaktársaival értekeznie s ez értekezés alapján Liszt ur botor állítását megcáfolnia. Lisztnek is fölmondta a barátságot Simonffy egy hozzá intézett levelben s igéri neki, hogy a magyar zeneszerzők azon szigorral járandnak el ellene, melyet könnyelmű állítása megérdemel. — Liszt, és a magyar zene ügye azonban most új stadiumba lépett. Heckenast Gusztáv t. i. a Magyar Sajtó 167. számában Liszt Ferencnek egy francia nyelven irt levelét közli, melyben ez azt mondja, hogy valamely rossz akarója idézte elő Pesten, és a magyar journalistikában ama zajt kérdéssé munkája ellen, mely még meg sem jelent, és melyet senki nem olvasott még. Liszt ezért már előre bizonyítványokkal áll elő, hogy a magyar zene eredetiségét elvitázni nem volt eszében. Heckenast a maga részéről értesít, hogy a „Des Bohemiens et de leur musique en Hongrie“ című munka még csak a következő tél kezdetén fog megjelenni, és kötelességének nyilatkoztatja az említett levél közlését azok ellenében, kik nagyon is hamarkodtak egy becsületre méltó hazafit s annak munkáját ab invisit elítélni, még pedig egy nagy mértékben gyanus és roszakaratu hirlapi ujdonság révén.

— A nőnek, ki férjét szereti s azt akarja, hogy férje egész nap, egész éjen át hon maradjon, jó tanácsosal szolgálunk. Biztosítsa annak életét egészen idegen ember által annak javára; aztán figyelmeztesse férjét, hogy ne merészeljen kószálni s éjjel kimaradni, nehogy a biztosító házsonlesésből kilesse és agyonüssse. Mint halljuk, egyik közel faluban egy szegény ember nappal sem meri elhagyni házát, mindig hon ül, mert már egyszer életére törtek, s egyenesen biztosítójára gyanakszik. Különös életbiztosítás! (Sz. H.)

— A „Szeg. Híradóban“ egy vezércikkirő a magyarhoni izraelitákról azt állítja, hogy nemzetiségünk iránt rokonszenvvel viseltetnek, és hogy a zsidó hölgyek az alföldön magasztalva beszélnek Kölcsey, Arany, Petőfi és Jókai műveiről, sőt azokból a maga helyén társalgás közben idézeteket is hoznak föl. A P. Napló t. szerkesztője pedig tudósít, hogy a pesti új zsinagoga megnyitásának ünnepélyére osztogatott meghívások csupán németül voltak írva. Valóban a tények

leszállítják a szép szavak értékét. Bár mennyire örülünk egy Löw Lipót, Szegfi Mór, Dux Adolf és hasonlóknak tetteles közreműködésének irodalmunk terén, és bár nem tagadjuk, hogy egyes zsidó családok örömet nevezik magukat a magyar nemzet tagjainak, ez még nem elegendő arra, hogy a derék kivételek dacára hazánk nagy adósainak ne tartsuk a zsidókat, — addig t. i. míg maguk közt a magyar nyelvnek terjedését erélyesebben elő nem segítik.

— Tűzvész. Münchenben m. hó 18-kán Schimon ur pompás nagy szállodája a Miksa-utcában lángok martaléka lett. A kár igen nagy. E tűz alkalmával a becsületesség ritka példái említettnek. Egy asztaloslegény egy amerikainak, ki a szállodában lakott, eltévedt arany óráját hozta vissza; egy orosz nő visszakarta gyémántokkal foglalt karperecét, egy angol pedig bőröndjét, melyben 60000 frank volt.

Temesvári ujdonságok.

* Tartományunk kormányzója, Szokseviics József altábornagy ő excellenciája m. hó 31. esti 7 órakor érkezett meg a felső vasutvonattal, legnagyobb csendben, minthogy

táviratilag minden alkalmi ünnepélyesség ellen tiltakozott. Másnap szeptember 1-én reggeli 10 órától 1 óráig a papság, valamennyi hatóság, a kereskedelmi kamara és fiókbank bemutatása történt.

* Derék történetírónk Szilágyi Sándor, és apja Ferenc f. hó 2-án fordultak meg városunkban, Lugosról érkezve.

* A helybeli takarékpénztár kimutatása szerint mult aug. havában 337 fél betett 81706 frt. 38 krt.; ellenben 189 fél kivett 92849 frt. 50 krt.

Szerkesztői távirida.

Kh. E. urnak Brassóban. A szini közleményekben igen nagy mérsékletet ajánlunk, minthogy a nemzeti színház előadásainak sem áldozhatunk rendes tért. További ajánlatára nézve, majd meggondoljuk — — — addig is menesztjük a példányt.

W. A. urnak Bécsben. Kedvünk volna oly sohajtásokkal könnyíteni magunkon, mint az Üstökös legközelebb, midőn a postakezelőket üstökölte. Midőn a többi példányok Bécsbe rendszeresen megérkeznek, csak szon egyénben kell hibának lenni, a ki önnök kiszolgálja a leveleket. Pótoltuk a hiányt, és ezután is fogjuk tenni, minthogy többet tenni nincs hatalmunkban.

Kiadó és felelős szerkesztő Pesty Frigyes.

59335

H i r d e t é s.

A cs. kir. szabadalmazott osztrák vasúttársaságnak szerencséje van, a folyó évi május havában $\frac{22883}{9714}$ F. szám alatt közzé tett hirdetésrei utalás mellett köztudomásra adni, hogy a társaságnak közönséges árszabályaiban valamennyi vonalon az utazók és teherszállításra megállapított díjaknak történt, és f. é. június 15-én életbe léptetett árfelemelés 1859 szeptember 1-étől kezdve további rendelkezésig 15 percentre leszállítatik.

A fennidézett hirdetésben foglalt kivételek továbbra is meghagyatnak.

J e g y z e t.

A mutató táblák felragasztása, melyekből a különféle állomásokra szóló utijegyek ára kivethető, a pénztárak ablakain fog történni.

Bécs augusztus 13-án 1859.

A cs. kir. szabadalm. osztrák

(12. sz.) 3—3

állami vasúttársaság főigazgatóságától.

MOLL

SEIDLITZ PORA

Az utolsó világműkiállításán a hivatalos „Wiener Zeitung“ számai szerint minden hasonnemű házi gyógyszerek közt egyedül csak ez tüntetett ki érdemmel, s a nemzetközi eskütszéknek ezen főhatalmu nyilatkozata által e készítmény föllmulthatlan minősége és dicséretreméltósága a bel és külföld minden hasonnemű készítményei irányában elvitázhatatlanul bebizonyított.

Egyedül központi szétküldő raktár: Bécsben a „gólya“ című gyógyszertárban, Tuchlauben, Wandel-szálloda átellenében. — Ára egy bepecsételt eredeti skatulyának 1 frt. 12 krt. pp. Pontos használati utasítások minden nyelven.

Ezen, ezer példákban és sok évi tapasztalás után mint kitünőnek bebizonyult Seidlitz-porok városon és vidéken most már oly általános elismerésre találtak, miszerint azoknak hirtelen az ausztriai birodalom határain messze tulterjed. Hogy [mit képes mivelní Moll Seidlitz-porainak biztos gyógyereje, nevezetesen gyomor és alhasi bántalmaknál, s hogy azok mily jelentékeny segélyt nyújtanak májbetegség, hasszorulás, aranyér, szédülés, szivdobogás, vértodulás, gyomorgörcs nyálkásodás, gyomorégetés s külömbféle nőnemi betegségeknél azt már mint bebizonyult ténytet kell elismerni és számos gyenge idegzetű személyek e porok okos használata által már gyakran lényeges könnyebbülést és új életerőt nyertek.

Temesvárott rendeléseket fogad a fenebbi gyógyszererekre Uhrmann M. papir- és mű-árus úr.

A korneuburgi

állattenyészítő gőgyopor, lovak, juhok, és szarvasmarha tenyésztésére mindig friss minőségben kapható,

Schidló Józsefnek

a „kék macskához“ címzett fűszerke-reskedésében. (Gyárkúlváros a főtéren.)

1—8

(13. sz.)